

Η Χρυσοκάβα στην Κερύνεια

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Αφορμή για το κείμενο αυτό έδωσε επίσκεψή μας πριν τρία χρόνια, αλλά και πρόσφατα, στην περιοχή της Χρυσοκάβας στην Κερύνεια, η οποία περιλαμβάνει τρία εξαιρετικής σημασίας βυζαντινά μνημεία: το παλαιοχριστιανικό κοιμητήριο (4ος-7ος αι.), τον καμαροσκέπαστο ναό της Αγίας Αικατερίνης και τον εν μέρει λαξευτό ναΐσκο της Αγίας Μαύρας με τις σημαντικότερες βυζαντινές τοιχογραφίες του 10ου αι. Από τα μνημεία αυτά, μόνο το τελευταίο είναι κηρυγμένο ως Αρχαίο Μνημείο πίνακα Α΄ από το Τμήμα Αρχαιοτήτων της Κυπριακής Δημοκρατίας. Πιθανότατα γύρω στο 2009, μέρος της περιοχής εξαιρέθηκε της στρατιωτικής ζώνης, όπου είχε υπαχθεί από το τραγικό καλοκαίρι του 1974, με αποτέλεσμα το ναύδριο της Αγίας Μαύρας να καταστεί προσβάσιμο. Φαίνεται ότι πρόσφατα το κατοχικό καθεστώς έχει εξαιρέσει και την περιοχή που περιλαμβάνει το κοιμητήριο και το ναό της Αγίας Αικατερίνης, με απώτερο σκοπό, εξ όσων πληροφορούμαστε, την τουριστική προβολή και εκμετάλλευσή του.

Η παραθαλάσσια περιοχή της Χρυσοκάβας βρίσκεται περίπου 1 χλμ ανατολικά του κάστρου της Κερύνειας δίπλα από το νέο λιμάνι της πόλης. Το τοπίο της περιοχής χαρακτηρίζεται από την εκτεταμένη παρουσία όγκων πωρόλιθου, γι' αυτό από τα αρχαία χρόνια ο χώρος χρησιμοποιήθηκε ως λατομείο, με αποτέλεσμα να υποστεί πολλές αλλοιώσεις. Παρά το γεγονός ότι στην περιοχή δεν έγιναν πριν το 1974 οποιεσδήποτε αρχαιολογικές ανασκαφές, από τις σύντομες μελέτες, επισκοπήσεις και φωτογραφικό υλικό των George Jeffery και Γεώργιου Σωτηρίου, προκύπτει ότι ο χώρος έχει σημαντικό αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Το παλαιοχριστιανικό κοιμητήριο

Πιθανότατα μετά την εγκατάλειψη του λατομείου μέρος του χώρου χρησιμοποιήθηκε ως χριστιανικό κοιμητήριο (εικ. 1, 6, 7), όπως μαρτυρούν τα χριστιανικά σύμβολα στους λαξευτούς τάφους. Δυστυχώς το κοιμητήριο αυτό καταστράφηκε στο μεγαλύτερό του μέρος από λατόμηση κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους. Διασώζονται μόνο ορισμένοι νεκρικοί θάλαμοι και αρκοσόλια (τοξωτοί τάφοι) με εγχάρακτο φυτικό διάκοσμο γύρω από το τόξο, σταυροί και μονογράμματα, ο χαρακτήρας των οποίων όμως δεν βοηθά στη χρονολόγησή τους. Είναι από τα λίγα παλαιοχριστιανικά κοιμητήρια που εντοπίστηκαν στην Κύπρο.

Ο ναός της Αγίας Αικατερίνης

Δίπλα από το κοιμητήριο υπάρχει ναός αφιερωμένος στην Αγία Αικατερίνη (εικ. 2, 3, 4, 7), ο οποίος όμως στους Κερυνιώτες ήταν γνωστότερος ως Παναγία Χρυσοκάβα. Η Αθηνά Ταρσούλη και η Μαρία Παρασκευοπούλου αναφέρονται στη συνήθεια γυναικών, ελληνίδων και τουρκάλων, να απλώνουν τα πλυμένα σεντόνια του γάμου έξω από την εκκλησία πριν το γάμο για να στεγνώσουν, ενώ εκεί κοντά υπήρχε και μια αγριοσυκιά δίπλα σε θαυματουργό αγίασμα, όπου οι πιστοί κρεμούσαν διάφορα τάματα.

Ο βυζαντινός μονόχωρος ναός της Αγίας Αικατερίνης φαίνεται να υπέστη δραστικές επεμβάσεις, ειδικά στο δυτικό του τμήμα, που πιθανότατα αποτελεί προσθήκη της Φραγκοκρατίας, ενώ δεν αποκλείονται και μεταγενέστερες επιδιορθώσεις. Ο ναός έχει δυο εισόδους, μια στη δυτική και άλλη στη νότια πλευρά. Στο υπέρθυρο της νότιας εισόδου υπάρχει πρόχειρα χαραγμένος σταυρός, πιθανότατα της περιόδου της Φραγκοκρατίας. Ούτε αυτός ο ναός ξέφυγε από τη λεηλασία δυστυχώς: ανατολικότερα της νότιας εισόδου, στον εξωτερικό τοίχο, σωζόταν μέχρι το 1974 κτιστό τόξο τάφου (εικ. 3), φράγκικη προσθήκη του 14ου ή 15ου αιώνα. Το τόξο αυτό δυστυχώς σήμερα έχει εξαφανιστεί, ενώ παραμένει ως μάρτυρας μόνο το αποτύπωμά του ... (εικ. 2).

Το λαξευτό ναύδριο της Αγίας Μαύρας

Το ναύδριο της Αγίας Μαύρας βρίσκεται σε ένα περικλειστο ουσιαστικά χώρο, που ενώνεται με άλλο χώρο λατόμησης μέσω στενής σήραγγας. Στο ναύδριο αυτό περικλείεται κιβωτιόσχημη εγκοπή στο ανατολικό του τμήμα διαστάσεων 2.10μ. Χ

0.85μ., στην οποία θα μπορούσε να τοποθετηθεί ξύλινη ή λίθινη σαρκοφάγος. Η εγκοπή αυτή βρίσκεται πολύ ψηλά από το αρχικό δάπεδο, 2.40μ. περίπου, θυμίζοντας τους μεταγενέστερους τάφους του Αγίου Νεοφύτου στην Εγκλείστρα, τον λαξευτό τάφο στο «Παλαιό Έγκλειστρο» κοντά στα Κούκλια της Πάφου, όπως και με το υπερυψωμένο αρκοσόλιο στο κοιμητήριο της αρχαίας Λάμπουσας.

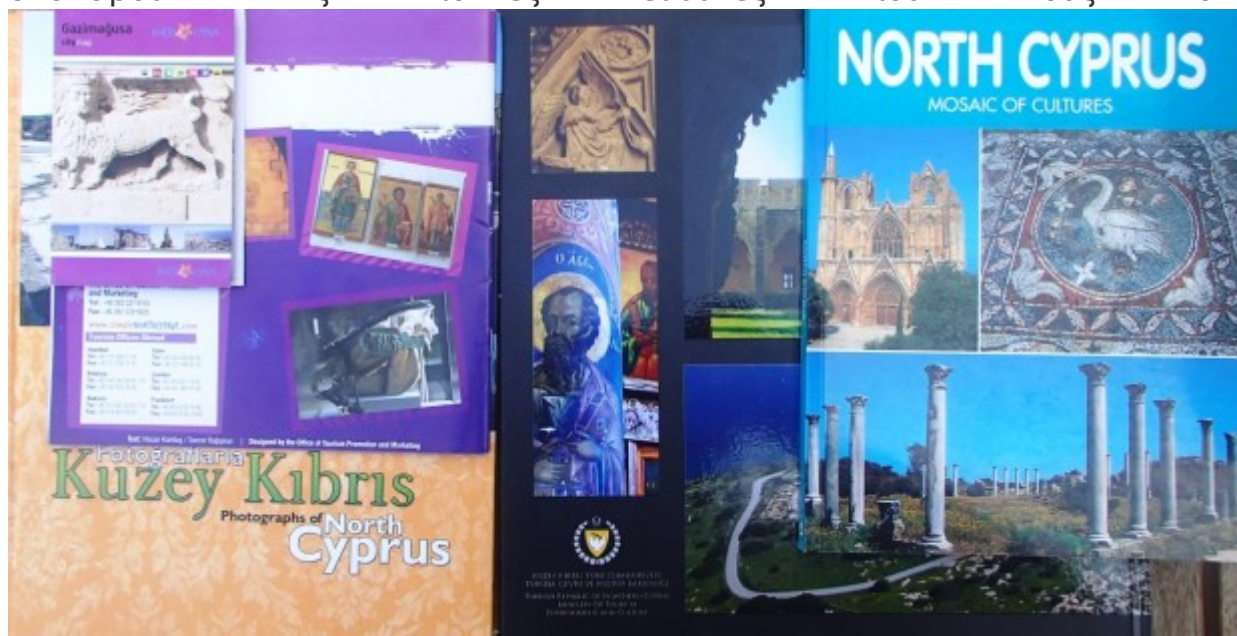
Τα τοιχώματα του λατομείου στην Κερύνεια είναι κατακόρυφα και προσφέρουν απομόνωση και ασφάλεια γι' αυτό και έχει εκφραστεί η γνώμη από τον Αθανάσιο Παπαγεωργίου ότι εδώ υπήρχε ασκητήριο, που αργότερα μετατράπηκε σε μικρό μοναστήρι, ένα από τα αρχαιότερα λαξευτά μοναστήρια της Κύπρου. Άλλωστε δεν υπάρχει άλλος τάφος στο λατομείο αυτό. Ο περικόλειστος χώρος όπου ο ναΐσκος της Αγίας Μαύρας, απέχει από την παραλία και το χριστιανικό λαξευτό κοιμητήριο με την εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης γύρω στα 200μ.

Από την επιτόπια εξέταση των σημαντικών βυζαντινών τοιχογραφιών του 10ου αι. διαπιστώσαμε δυστυχώς και εδώ προσπάθεια βίαιης αποτοίχισής τους, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική καταστροφή ενός από τους αγγέλους της Ανάληψης, του προσώπου του Χριστού από την ίδια σκηνή, όπως και των προσώπων του τελευταίου και προτελευταίου αποστόλου, όπως σώζονταν μέχρι και τον Ιούλιο του 1974. Σχεδόν ολόκληρο έχει επίσης καταστραφεί το πρόσωπο του Αγγέλου που ομιλούσε στην κουστωδία των αποστόλων. Η συντήρηση και στερέωση των διασωθέντων τοιχογραφιών είναι κάτι περισσότερο από αναγκαία.

Η απόφαση του κατοχικού καθεστώτος για τουριστική αξιοποίηση και εκμετάλλευση χριστιανικών μνημείων, που μέχρι πρότινος βρίσκονταν σε αχρησία, πιθανότατα σηματοδοτεί μια νέα προσοδοφόρο τακτική στην προσέγγιση του θέματος. Αυτό εξάλλου αποδεικνύεται και μέσα από μια σειρά πολυτελών εκδόσεων που κυκλοφόρησαν πρόσφατα στα κατεχόμενα (εικ. 8), που προβάλλουν τα μνημεία μας και την χριστιανική τέχνη (τοιχογραφίες, εικόνες, ψηφιδωτά) ως δικά τους, χωρίς καμιά πλέον αναστολή και αιδώ, με στόχο μάλιστα την ανάδειξη τάχατες του σεβασμού της θρησκευτικής ετερότητας και του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα του ψευδοκράτους.

Συνοψίζοντας θα σημειώναμε ότι ο χρόνος και η εμπειρία έχουν δείξει ότι, εκεί όπου υπάρχει πραγματική θέληση και αγάπη για τον πολιτισμό μας, εκεί υπάρχουν και πιθανές λύσεις, οι οποίες θα έχουν ως στόχο τη συντήρηση μνημείων μας άχρι καιρού. Κλείνοντας θα ήθελα να απευθυνθώ σε όποιον αισθάνεται ή είναι υπεύθυνος για τα μνημεία μας, δηλαδή την Εκκλησία, τους Μητροπολίτες, την Πολιτεία, το Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων/Τμήμα Αρχαιοτήτων, να αναλάβουν τις πολλές ευθύνες που τους αναλογούν.

Του Δρα Ανδρέα Φούλια,

Θεολόγου-Βυζαντινολόγου.

Εφημ.: Ο Φιλελεύθερος, 28 Ιουλίου 2013

Πηγή: churchofcyprus.org.cy